

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

فلسفه علیست
و حکم متعال

محمد پژشگی

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

۱۱	سخنی با خواننده
فصل اول: به سوی فلسفه علم سیاست بر اساس فلسفه اسلامی	
۱۳	۱. قلمروهای بحث
۱۵	الف) نظام هستی
۱۷	ب) حکمت
۱۹	ج) پارادایم
۲۰	د) نظریه سیاسی
۲۳	ه) الگوی سیاسی
۲۴	و) واقعیت سیاسی
۳۰	۲. علل و اهداف.
۳۱	الف) علت و هدف شناختی
۳۲	ب) علت و هدف علمی
۳۴	نتیجه بحث
۳۵	۳. پیشینه پژوهش
۳۶	الف) تحقیقی در فلسفه علم
۳۹	ب) علم مدنی فارابی

فلسفه علم سیاست و حکمت متعالیه
نشانی محمد پژشگی
ناشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
تکمیل وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
تکمیل پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی
سرپرداز سروپرداز
مشخصات نشر: محمدباقر انصاری
ویراستار مصطفی رضابی دیل
لیتوگرافی، چاپ و صحافی چاپخانه مؤسسه بوستان
چاپ اول: بهار ۱۳۹۸
شمارگان: ۵۰۰
قیمت: ۵۵۰۰ تومان
عنوان: ۸۱۷؛ مسلسل: ۵۲۲

کد پستی: ۳۷۱۵۶۱۶۵۹۱
تلفن و دورنگار: ۰۲۵-۳۷۸۳۲۸۳۴
ص.پ: ۳۷۱۸۵/۳۶۸۸
مرکز پخش
۱. قم، میدان شهداد، تلفن و دورنگار ۰۲۵-۳۷۸۳۲۸۳۴
۲. تهران، خیابان انقلاب، روبروی در دانشگاه تهران، پاساز فروزنده، طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۵۱۵۳۴
وبگاه: www.pub.isca.ac.ir
رايانame: nashr@isca.ac.ir
فروشگاه مجازی نشر: www.shop.isca.ac.ir
فروشگاه نشر ديجيتال: www.pajoohaan.ir
همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

سرشناسه: پژشگی، محمد، ۱۳۴۶-
عنوان و نام پذیدآور: فلسفه علم سیاست و حکمت متعالیه / محمد پژشگی؛ تهیه پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی
مشخصات نشر: قم؛ دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری: ۳۴۴ ص؛ جدول، نمودار
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۵-۴۹۳-۱
و ضمیمه فهرست نویسی: فیضا
پادداشت: کتابنامه: ص. [۳۱] - ۳۲۹؛ همچنین به صورت زیرنویس
نایاب: نمایه
موضوع: علوم سیاسی - فلسفه
موضوع: فلسفه اسلامی
موضوع: حکمت متعالیه
شناسه افزوده: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی
ردیبدی کنگره: JA ۷۱/۴۳۸ ۱۳۹۸
ردیبدی دیوبی: ۳۲۰/۰۱
شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۲۷۱۲۳

۱۱۶	۲- الگوهای پارادایمی
۱۲۰	۳- ارزش‌ها
۱۲۲	۴- نمونه‌های ایدئال
۱۲۴	ب) پارادایم پیشاعلمی
۱۲۷	۱- خاص‌گرایی موضوعی
۱۲۹	۲- الگوهای موردنی
۱۳۲	۳- ارزش‌های ناظر به واقعیت
۱۳۴	۴- نمونه‌های ایدئال موردنی
۱۳۸	ج) پارادایم پساعلمی
۱۴۱	۱- تعمیم‌های تکوینی
۱۴۳	۲- الگوهای مرحله‌ای
۱۴۵	۳- ارزش‌های زبانی
۱۴۷	۴- نمونه‌های ایدئال مشروط
۱۵۰	نتیجه بحث
۱۵۱	۵. منزلت پارادایمیک فلسفه اسلامی برای علم سیاست
۱۵۲	نظریه حرکت جوهری
۱۵۴	الف) تبیین واقع‌نمایی و حرکت جوهری برای اعتباریات سیاسی
۱۵۸	ب) پارادایمیک‌بودن نظریه حرکت جوهری در علم سیاست
۱۷۴	نتیجه بحث
۱۷۴	نتیجه‌گیری فصل دوم
	فصل سوم: سرشت علم سیاست بر اساس فلسفه اسلامی
۱۷۹	۱. پارادایمیک‌بودن سرشت علم سیاست

۴۲	ج) کاوش‌های عقل عملی
۴۵	د) حکمت سیاسی متعالیه
۴۷	ه) ادراکات اعتباری و اندیشه اجتماعی - سیاسی علامه طباطبائی
۴۸	و) اسلام و فلسفه علم
۴۹	نتیجه بحث
۵۱	۴. مدعای پژوهش
۵۳	۵. انگاره‌های اصلی
۵۷	نتیجه بحث
۵۸	۶. مقایم اساسی
۵۸	الف) فلسفه اسلامی
۶۶	ب) علم سیاست
۷۲	ج) فلسفه علم سیاست
۷۹	نتیجه بحث
۸۰	۷. روش پژوهش
۸۳	۸. سازماندهی پژوهش
	فصل دوم: فلسفه اسلامی و پارادایم‌های مسلط در علم سیاست
۸۷	۱. پارادایمیک‌شدن نظریه‌ها
۸۹	۲. مفهوم پارادایم و اجزای آن
۹۷	۳. علم سیاست و پارادایم
۱۰۲	۴. پارادایم‌های علم سیاست
۱۱۲	الف) پارادایم علمی
۱۱۲	۱- تعمیم‌های نمادین

۲۷۲	- سازوکار تولید علوم انسانی بر اساس فلسفه اسلامی
۲۷۳	نتیجه‌گیری فصل چهارم
فصل پنجم: اجزای پارادایمی علم سیاست بر اساس فلسفه اسلامی	
۲۷۷	۱. اجزای پارادایمی در فلسفه اسلامی
۲۷۸	۲. اجزای پارادایمی در فلسفه صدرایی
۲۸۰	(الف) اجزای پارادایمی بر اساس رهیافت اصالت وجود
۲۸۴	۱ - گزاره حدوث جسمانی نفس و بقای روحانی آن
۲۸۵	۲ - گزاره اتحاد قوای مراتب مختلف وجود نفس در عین کثرت قوای آن
۲۸۷	۳ - گزاره انسان هستی جامع است
۲۸۹	۴ - گزاره رابطه شریعت با سیاست مانند رابطه نفس و بدن است
۲۹۰	۵ - گزاره علم سیاست دانش ساماندهی عقلانی امر سیاسی است
۲۹۲	نتیجه‌گیری بحث
۲۹۳	(ب) نقش گزاره‌های صدرایی در معرفت پارادایمی در رهیافت اصالت وجود
۲۹۸	۳. الگوی فلسفی در رهیافت وجودی
۲۹۹	(الف) گزاره‌های صدرایی و الگوی فلسفی حکمت صدرایی
۳۰۰	(ب) مقایسه الگوی فلسفی حکمت صدرایی با الگوهای پارادایمی سه پارادایم مسلط در علم سیاست
۳۰۸	نتیجه‌گیری فصل پنجم
۳۱۱	نتیجه‌گیری موضوعی
کتاب‌نامه	
۳۱۷	(الف) کتاب‌ها

۱۸۰	۲. سرشت علم سیاست در پارادایم علمی
۱۸۷	۳. سرشت علم سیاست در پارادایم پیشاعلمی
۱۹۰	۴. سرشت علم سیاست در پارادایم پساعلمی
۱۹۶	۵. سرشت علم سیاست در فلسفه اسلامی
۱۹۷	(الف) تصور فیلسوفان مسلمان از علم سیاست و سرشت آن
۱۹۹	(ب) معیار علم‌بودن علم سیاست از منظر فلسفه اسلامی
۲۰۳	۶. بررسی پارادایمیک بودن سرشت علم سیاست در فلسفه اسلامی
۲۰۷	(الف) واقعیت هستی به عنوان معیار اعتبار و عینیت علم سیاست
۲۱۶	(ب) مقایسه سرشت علم سیاست بر اساس فلسفه صدرایی و علم سیاست پیشامدرن
۲۲۹	نتیجه‌گیری فصل سوم
فصل چهارم: رابطه علم سیاست و علوم تجربی در فلسفه اسلامی	
۲۳۳	۱. علم سیاست و «مناقشه علوم انسانی و علوم تجربی»
۲۴۰	نتیجه‌گیری بحث
۲۴۰	۲. خاستگاه پیدایش مناقشه علوم انسانی و علوم تجربی در علم سیاست
۲۴۶	نتیجه‌گیری بحث
۲۴۹	۳. رابطه میان علم سیاست با علوم تجربی در فلسفه اسلامی
۲۵۲	(الف) انگاره همسانی علم سیاست و علوم تجربی در فلسفه اسلامی
۲۵۷	(ب) انگاره ناهمسانی علم سیاست و علوم تجربی در فلسفه اسلامی
۲۵۸	۱ - انگاره «ناهمسانی علوم انسانی و علوم تجربی» در فلسفه علم غربی
۲۶۵	۲ - انگاره ناهمسانی علوم انسانی و علوم تجربی در فلسفه اسلامی
۲۶۹	- سازوکار تولید علوم تجربی بر اساس فلسفه اسلامی

ب) مقالات

۳۲۶

ج) سایت‌ها

۳۲۹

نمايه‌ها

موضوعات

۳۳۱

اعلام و مشاهير

۳۴۰

كتاب‌ها

۳۴۳

سخنی با خواننده

پژوهش در حوزه اندیشه سیاسی از منظر دینی در راستای شناخت مبانی، سرشت و ساختار آن در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی ضرورتی انکارناپذیر یافته است. ژرفنگری در مبانی دینی مشتمل بر عقل و آموزه‌های وحیانی و عرف جامعه اسلامی - ایرانی، شرطی اساسی در پویایی پژوهش‌ها برای دستیابی به الگوی مطلوب حکومت اسلامی در دوره جدید است؛ ازین‌رو شناخت، بازخوانی، بازنگری و بومی‌سازی مسائل علم و اندیشه سیاسی، جایگاه ویژه‌ای در این پژوهش‌ها دارند.

بی‌تردید قصد اولیه انقلاب اسلامی هدفمندی و ارتقای کیفیت زندگی مؤمنان بر اساس نص اسلامی بود. لازمه تحقق این هدف، تربیت اندیشمندان فراوان و انجام تحقیقات بروز، کارآمد و معتبر علمی بود که در این راستا با راهنمایی استادان و همکاری طلاب فارغ‌التحصیل علوم سیاسی، زمینه شکل‌گیری پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی در سال ۱۳۷۳ فراهم شد. تجربه نو و موفق این پژوهشگران در معرفی بخشی از میراث سیاسی عالمان شیعی و تأثیر آثاری مستقل درباره مسائل نوییدای سیاسی، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های این مرکز و ارتقای آن به پژوهشکده‌ای مستقل مهیا کرد.

این پژوهشکده در راستای ایفای رسالت خود، تولیدات پژوهشی فراوانی را به جامعه علمی ارائه کرده است که از آن جمله می‌توان به تأليف، تصنیف و

ترجمه دهها کتاب در حوزه اندیشه سیاسی اسلام اشاره کرد. چشم انداز آینده این پژوهشکده تبدیل شدن به مرجعی علمی پیرامون اندیشه سیاسی - دینی است تا بتواند با گرددآوری مهم ترین تلاش ها و اندیشه ها به بسیاری از علاقه مندان این حوزه، خدمات علمی مؤثری ارائه کند.

کتاب حاضر با هدف ارزیابی انتقادی امکان تأسیس علم سیاست بر اساس آموزه «اصالت وجود» نگاشته شده است. امید است علاوه بر جامعه دانشگاهی و حوزوی، دیگر علاقه مندان نیز از آن بهره مند شوند.

پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی لازم می داند از تلاش های مؤلف محترم آقای دکتر محمد پژشگی، ناظر ارجمند حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمد تقی سبحانی، ارزیابان محترم آقایان حجت الاسلام و المسلمین دکتر احمد رضا یزدانی مقدم و دکتر شریف لکزایی، مدیر محترم گروه آقای دکتر رضا عیسی نیا و مدیر محترم امور پژوهشی دکتر محمود فلاح تشکر و قدردانی کند؛ همچنین از ریاست محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی حجت الاسلام و المسلمين آقای دکتر نجف لکزایی که مساعدت های مؤثر ایشان نقشی اساسی در به سرانجام رسیدن پژوهش حاضر داشت، تشکر می نماید. در پایان از اداره نشر پژوهشگاه جهت آماده سازی و چاپ این کتاب تشکر و قدردانی می شود. این پژوهشکده در راستای حیات و بالندگی خود از انتقادها و پیشنهادهای علمی استادان، صاحب نظران و پژوهشگران محترم استقبال می کند. امید است این فعالیت ها موجبات رشد و پویایی اندیشه سیاسی اسلام را فراهم سازد.

دکتر منصور میراحمدی

مدیر پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی

فصل اول

به سوی فلسفه علم سیاست بر اساس فلسفه اسلامی

۱. قلمروهای بحث

مطالعات پساستعماری^۱ علوم انسانی مرسوم را مورد نقد قرار داده اند. مفهوم پساستعماری به تأثیر استعمار بر جامعه ها و فرهنگ ها اشاره دارد. گرچه پس از جنگ جهانی دوم تاریخ دانان در ابتدا این واژه را در معنایی تاریخی به کار برندند تا وضعیت کشورهای مستعمره را پس از دوره استقلال شان نشان دهند، منتظران ادبی از نیمه دوم دهه ۱۹۷۰ از آن برای بررسی تأثیرات فرهنگی استعمار استفاده کرده اند.^۲ «نظریه پساستعماری»^۳ از دهه ۱۹۸۰ در کنار دانش هایی مانند مطالعات فرهنگی و مطالعات زنان تحت عنوان «علوم انسانی جدید»^۴ شناخته

1. Post-Colonial Studies.

2. Bill Ashcroft (et. al); *Key Concepts in Post-Colonial Studies*; p. 186_192.

3. Theory of Post-Colonial.

4. New Humanities.